

Hus, Jan

Nechutová, Jana (editor); Malá, Jana (editor)

Traktát menší Mistra Jana Husi o manželství

In: Hus, Jan. *Mistr Jan Hus v polemice a v žaláři : překlady, komentáře a poznámky*. Nechutová, Jana (editor); Malá, Jana (editor). Vydání první Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2019, pp. 121-124

ISBN 978-80-210-9323-2; ISBN 978-80-210-9324-9 (online : pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/141437>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

TRAKTÁT MENŠÍ MISTRA JANA HUSI O MANŽELSTVÍ

Ve starém tisku: Postila svatě paměti M. Jana Husi, mučedníka Božího, na evangelia, kteráž se čtou přes celý rok, k něžto přidané jsou mnohé jiné knihy téhož M. Jana Husi, kteréž jsou ještě nikdy nebyli imprimované a již nyní teprve na světlo jsou vydané. MDLXIII.⁴⁹³ Johannes Montanus – Ulrich Neuber, Nürnberg 1563 (a 1564?).

Transkribovaný text je čtenářskou edicí, nikoli edicí kritickou. U daných textů jsme v situaci, kdy závazná pravidla pro přepis textu češtiny doby střední neexistují, rozhodla jsem se tedy pro takový přístup, který přibližuje text modernímu čtenáři. Opis je pořízen na základě starého tisku *Postila svatě paměti M. Jana Husi*, Nürnberg 1563, uloženého v Moravském zemském archivu v Brně, při přepisu jsem se řídila především pravidly Jiřího Daňhelky *Směrnice pro vydávání starších českých textů*, Husitský Tábor 8, 1985, 285–301. Důslednou transkripci vyžaduje Jiří Daňhelka pro edice kritické a pro takové čtenářské edice, jež mají sloužit vědeckému výzkumu. Pořizujeme-li však edici výlučně čtenářskou, máme možnost „rekonstrukce a normalizace jazykových jevů se zřetelem k době vzniku památky“.⁴⁹⁴ Přihlédla jsem dále k následujícím návodům: Milan Kopecký, *K vydávání památek 16. a 17. století*, *Studia Comeniana et Historica* 7, 1977, 7–22; Karel Hádek, *K transkripci českých psaných památek 16. a 17. století*, *Studia Comeniana et Historica*, tamtéž, 28–37.⁴⁹⁵

493 Moravský zemský archiv, Sběrka starých tisků G 21, sign. II 264. Použití starého tisku laskavě povolil Moravský zemský archiv v Brně. Za textem Husovy Postily, který končí na fol. CCXIII, je v knize jako pokračování textu včetně odpovídající foliace volně přiložen svazek menšího formátu o několika složkách, na jehož konci na fol. XXLXI je teprve údaj o místě vydání a o tiskaři: *Žalm LXXXXIX: Blahoslavený lid, kterýž se veseliti smí* (Ž 89, 16, Vulg. 88, 16). *Vytištěno v slavném a říšském městě Normberce u Jana Montána a Ulrycha Neybera.*

494 Jiří Daňhelka, *Směrnice pro vydávání starších českých textů*, Husitský Tábor 8, 1985, s. 289.

495 Dále Josef Vintr, „Zásady transkripce českých textů z barokní doby“, *Listy filologické* CXXI/1998, 341–346; Ivan Štoviček a kol., *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti*, Praha 2002 (s. 53–57); vzala jsem v úvahu také *Ediční poznámku* Roberta Dittmanna

Zvláště jsem zavázána doc. Pavlu Koskovi z Ústavu českého jazyka FF MU, který mi byl nápomocen při obtížích orientace v bludišti transkripce.

Čtenáře nadto upozorňuji, že v podčarových poznámkách tohoto překladu nejsou znovu identifikovány Husovy citáty z Bible, z kanonického práva, z církevních i jiných autorů a z duchovních písní. Tato určení má předcházející překlad, plně citace zdrojů je možno najít v poznámkovém aparátu edice originálu. Ve starém tisku, který je zde transkribován, jsou citáty uvedeny většinou zkratkami; ty jsou v přepisu bez dalších upozornění rozvedeny do standardního plného znění.

Prosils, nejmilejší, míním, že pro tvůj veliký užitek, ať by něco bylo napsáno o manželství, v něžto (jakož ty pravíš) skůro, bude-li vůle Boží, vstoupiti míníš. Jistě dobré věci prosíš, poctivé, svaté a užitečné, ale mně nesnadné. Neb manželství příčiny bylo by dlouho vypravovati, a také rozumu mému malému v žaláři zavřenému na pomoc není kněh nižádných; avšak v prosbě tak užitečné aby nebyl ovšem zapuzen a dokavadž by nebyl lépe zpraven nebo plněji naučen, tyto věci znamenám a položím: Co jest manželstvo. Proč jest od Boha ustanoveno. Které jsou zvláštní a první věci v manželství. A co tě má k manželství táhnouti.

O prvním tedy věz, že manželstvo jest pevné zavázání, neb jinak – manželstvo jest svazek takový, jehož nemůž rozvázati nižádný. Tak totiž když ty jsa osoba svobodná vůlí⁴⁹⁶ a slovy vypověděnými v tu chvíli s ženou svobodnou se zavážeš, rozvázání až do smrti tvé nebo její, tak aby mohl s jinou slušně se pojití, nebudeš moci mítí. Důvod toho jest v evangelium svatého Matouše v XIX. kapitole, když Kristus Pán mistrům a zákoníkům, když jsou jeho tázali, sluší-li však ženu pustiti pro některé příčiny, takto odpověděl řka, že nesluší, jedné pro hřích cizoložný, a to ještě soudem kostelním má rozvedeno býti, a mním, že to toliko rozvedení můž býti od příbytku ložního, ale ne aby slušelo pojití jinou a neb s jinou bydleti, dokudž první živa jest. A k tomuž vzniká řeč svatého Pavla 1. Korinthům. A znamená, žeť jsem tuto řekl „osoba svobodná“, kteráž totiž jiným osobám nižádnou překážkou není zavázána, jakožto slibem panenství, rodem nebo příbuzností nebo kteroukolivěk jinou překážkou, všeť se to vynímá.

O druhém věziž, že manželstvo v ráji jest ustaveno od Boha pro lidu rozmnožení, když oddav Evu Adamovi řekl jest: „Roste a rozmáhejte se“. Ale kromě ráje dáno jest pro lidu rozplození a pro výstrahu. Pro lidu rozmnožení, kdyžto k Noe a k jeho ženě a k jeho pokolení řekl jest po potopě „Rosíte a rozmáhejte se a naplňte zemi“. K výstraze, totiž smilstva a ukročení chlípnosti že ustaveno jest také manželství, svatý Pavel dí v 1. Korinthům v VII. kapitole: „Každý měj manželku svou pro smilstvo“, totiž pro výstrahu smilstva, „a každá měj muže svého“. Ty dvě

ke kompletnímu vydání Bible Kralické šestiřádkové s původními poznámkami, Česká biblická společnost 2015.

496 Orig. *persona legitima per consensum*.

příčině slyšíš zvláštné a užitečné manželství, a ty dobře zachovej, aby v manželství plod a výstrahu smilstva obsáhl spasitedlně.

O třetím znamenej: dí svatý Augustýn, že troje věc má býti při manželství: plod, víra a svátost. Plod, aby k chvále Pána Boha byl odchován. Víra, totiž věrnost, kteráž má býti pevně zachována. Svátost, kteráž má v poctivosti zachována býti.

Tyto věci pamatuje, nejmilejší, plod maje vychovejž, víru manželce pevně drž, a Krista choti s jeho církví svatou pokorně cti. Neb manželství svátost slove proto, neb jest svaté věci znamení: znamenátí spojení Kristovo s církví svatou. A toť míní svatý Pavel, když dí k Efezským v V. kapitole: „Svátost jestiž to veliká, totiž pro Krista a církev svatou.“ A protož tudíž také dí: „Muži, milujte ženy vaše, jakož Kristus choť svou, a vydal se jest na smrt za ni, aby jí osvětil.“ A protož mají muži ženy své milovati k blahoslavenství, jakož Kristus miloval jest choť svou, ale ne pro nečistotu a chlípnost. Mají také muži ženy své milovati pro plod, jakož Kristus miloval jest choť svou pro rozmnožení synův duchovních. A mají se milovati k ctnostem, aby jsouce sobě k dobrému nápomocni mohli by svaté v manželství živi býti, čeládku slušně zpravovati a po smrti život věčný v oslavě míti.⁴⁹⁷ Amen.

O čtvrtém znamenej, totiž co tě má k manželství nejvíce táhnouti: velmi pilně rozum svůj opatř a viz, aby jinudy nevchodil než dveřmi, totiž skrze Krista, a tak aby nebyl lotrem a zlodějem jinak vstoupě aneb vejda do manželstva kromě příčin od Boha ustavených; neb jižť jest povědíno, pro kteréž by příčiny Pán Bůh manželství ustanovil, že pro rozplození a výstrahu smilstva, a ty nejprvé položití máš na své mysli a svátost manželství ctíti. Protož pomniž, ať tebe krása ženská k manželství nejprve nehejbá, jenž by tě mohla vzbuditi k chlípnosti a k smilstvu, ne veliký rod, neb pýchu nadýmá, ne zboží ani panství, jenž zbuzuje k lakomství, ale všeliká počestnost buď nejprve na tvém rozumu, kteráž by tě v tvém manželství zachvátila a k tomu také zvelebila před Bohem i před lidmi. Ale snad díš: Kdež naleznu tak šlechtnou ženu, poněvadž řídko jest toho ptáka uhoniti? Nejmilejší, ihned toho máš odpověď hotovou, neb dí svatý Jakub v Kanonice své: „Každá věc daná nejlepší a každý dar dokonalý shůryť pochází, od Otce světlosti.“ A poněvadž dobrá žena jest dar dokonalý, tehdy máš z toho věděti, žež ona jest dar Boží. A protož chceš-liž míti ženu dobrou, Boha se boj a příkázání jeho zachovávej a pros jeho pokorně, a onť tobě dá manželku dobrou. Neb onť jest, jenž spojuje, tak aby člověk různu nedělil, kteréžť on spojil. Onť jest oddal Adamovi Evu, Abrahamovi Sáru, Elkáně Annu, Thobiášovi Sáru, Zachariášovi Alžbětu, kteréž sou svaté syny rodily. Protož vstoupíc myslí svou ku Pánu Bohu, kterýž doufajících v něho neopustí, kterýžto svatému Thobiášovi Sáru pěknou skrze anjela jest způsobil, pro jejížto krásu těm, kteříž jsou jí neřádně milovali, ďábel Azmodeus sedmi jest odňal život v první noc skládání, ale svatému Thobiášovi jest

497 Vynechán odstavec: *Hec pensa...coniunx sua Eva*, výše v překladu s. 117.

neuškodil, neb ne pro chlípnost, ale pro plod, jakož jest jeho anjel naučil, tak se jest s ní oddal.⁴⁹⁸

Naposledy toto pomni, od manželky při její nemoci aby se zdržal, neb to Pán Bůh přikazuje. Od obtížené nebo těhotné, také i po porodu od manželky zdrž se nejméně za šest neděl. Dny sváteční, postní, jakož svatí praví, a zvlášt svatý Augustýn, také zachovávej. Vystříhej se také, nejmilejší, nepoctivých neb neřádných věcí s manželkou tvou, všelijakého dotýkání nepoctivého, ale bydlí s ní poctivě, ať i ona také má k tobě poctivost a stud, a ať umí podlé rozkázání svatého Pavla svého těla chrániti posvátně a poctivě. Neb dí svatý Pavel: „Každý z vás, bratře, uměj své tělo chrániti v svatosti a v poctivosti.“

Vystříhej se také od obcování častého s cizími, ať tvá nemá o tobě zlého domnění, neb tím milování mezi manželky ubývá, nechuť se zarozuje a čeledi bývá nechuť a nepokoj. Vystříhej se také, aby nemíval zlého domnění o své ženě, leč by která znamení jistá viděl. Zavíní-li kdy žena, tresci ji tajně a tiše bez pohoršení, pakli bude odreptávati, jehož Bože nedej, tehdy metlou, ne kyjem ji tresci. A velmi pilně se vystříhej, ať tebe v uzdu nepojme, jako Dalida Samsona, neb jakž tě oholí z sedmi vlasů, tj. obloupi z sedmi darů Ducha svatého, tak tě dá v moc Philisteům a nepřátelům, tj. ďáblům. A nedoufej sobě, by tebe žena nemohla přemoci, neb ty nad Adama a nad Šalomouna nejsi moudřejší, ani jsi Samsona silnější ani Davida světější. Avšak žena všechny tyto jest zklamala, kdož chce sobě nyní doufati? Vystříhej se také, aby nikdy ženy proti Božímu přikázání neposlouchal, neb Adam, Šalomoun i jiní proto jsou trpěli a druzí budou trpěti na věky – kdož to muž úplně vymysliti?

Pro⁴⁹⁹ čtyři příčiny bývá muži poznání ženy:

Abý chlípnil jako hovado, varoval se hříchu, plodil děti, dluh zákona plnil.
První skutek z těch čtyř smrtečný hřích jest, druhý jest toliko všední,
ale dva poslední jsou bez smrti,
všední nejméně.

Chceš-li⁵⁰⁰ se vystříhati smilstva, místa i času se varuj,
Neb čas a místo vede lidi všelijaké v smilstvo.

498 Vynecháno několik odstavců: *Ceterum scito, carissime – convenietis in lectum*, výše v překladu s. 118–119. Část tohoto vynechaného textu, verše, je připojena v závěru překladu, viz dále „Pro čtyři příčiny...“, a pozn. tamtéž.

499 Viz výše starým překladatelem vynechaný text.

500 Toto dvojverší originál traktátu nemá.